Voorstel aan de raad

Nummer: 26.002

Portefeuille: S. Kruis en P. van Dijk
Programma:
Taakveld:

Onderwerp: Verordening inwonersparticipatie en uitdaagrecht

Voorgesteld besluit

1. De ‘Verordening inwonersparticipatie en uitdaagrecht Lelystad 2026’ vast te stellen, bestaande uit:
   a. inleidende bepalingen: definities van begrippen zoals beleid, bestuursorgaan, inwonersparticipatie en uitdaagrecht (artikelen 1 t/m 3).
   b. kaders en uitgangspunten: reikwijdte van de verordening en situaties waarin participatie achterwege kan blijven (artikel 4). En zorgplicht van het bestuursorgaan voor een transparant participatieproces, inclusief motivering bij afzien van participatie (artikel 5).
   c. regels voor inwonersparticipatie: het opstellen en openbaar maken van een participatieplan (artikel 6). En regels voor inspraak en afronding van participatie (artikelen 7 en 8).
   d. regels voor het uitdaagrecht: procedure voor het indienen en beoordelen van verzoeken tot toepassing van het uitdaagrecht (artikelen 9 en 10). En afspraken bij toewijzing van een verzoek en uitvoering van de taak (artikel 11).
   e. slotbepalingen: Evaluatie van de verordening (artikel 12). Mogelijkheid tot aanvullende regels en toepassing van een hardheidsclausule (artikelen 13 en 14). Intrekking van de oude inspraakverordening en overgangsrecht (artikel 15). En Inwerkingtreding per 1 december 2026 (artikel 16).

Urgentie Raad

De wet schrijft voor dat de verordening vóór 1 januari 2027 moet zijn vastgesteld. Gezien de eerdere besprekingen in de raadscommissies, de aansluiting bij reeds afgesproken werkprocessen én het feit dat het een belangrijke stap is van het structureel borgen van participatie in de organisatie, is vaststelling in deze raadsperiode zeer wenselijk. Ook is de komende periode hard nodig om de benodigde processen voor het uitdaagrecht zorgvuldig in te richten. Door de verordening nu vast te stellen, maar op 1 december 2026 in werking te laten treden, zorgen we ervoor dat het traject niet opnieuw moet worden opgestart na de verkiezingen en geeft het ons de nodige tijd om de processen goed in te richten.

Voorgaande besluitvorming

- Beleidsvisie participatie 2021 (raad)
- Handreiking participatie intern 2023 (directie)
- Leidraad participatie extern 2023 (college)

Inleiding

In 2025 is de Wet versterking participatie op decentraal niveau in werking getreden. Deze wijzigt artikel 150 van de Gemeentewet en verplicht gemeenten om binnen twee jaar – dus vóór 1 januari 2027 – een participatieverordening vast te stellen ter vervanging van de bestaande inspraakverordening.

Afgelopen jaren is er gewerkt aan de implementatie van de *Beleidsvisie Participatie* binnen de gemeentelijke organisatie. Dit heeft vorm gekregen door het in diverse werkprocessen, zoals gebiedsontwikkeling en beleidsvorming, te integreren. Hiervoor zijn ook verschillende instrumenten gemaakt zoals de handreiking en leidraad participatie en er is een participatieplatform. De ervaringen uit deze praktijk hebben geleid tot verdere professionalisering van het participatieproces.

In de commissies is eerder van gedachten gewisseld over de richting en uitgangspunten van de nieuwe verordening. Daarbij ging het onder meer over de voorwaarden waaronder inwoners vooraf invloed kunnen uitoefenen op besluitvorming, het belang van inclusieve participatie en de wijze waarop de opbrengsten van participatie kunnen worden beoordeeld. Ook zijn aspecten als middelen, uitvoerbaarheid en het zorgvuldig omgaan met signalen die buiten de directe projectscope vallen nadrukkelijk benoemd. Deze inbreng vormde een waardevol kader bij het uitwerken van de nu voorliggende verordening.

De nieuwe *Verordening inwonersparticipatie en uitdaagrecht Lelystad 2026* borgt de gemaakte afspraken, verschillende werkwijze en geeft uitvoering aan de gewijzigde wettelijke verplichting en biedt een actueel, helder en werkbaar kader voor inwonersparticipatie én het nieuwe uitdaagrecht.

Argumenten

1. De ‘Verordening inwonersparticipatie en uitdaagrecht Lelystad 2026’ vast te stellen, bestaande uit:
    a. inleidende bepalingen: definities van begrippen zoals beleid, bestuursorgaan, inwonersparticipatie en uitdaagrecht (artikelen 1 t/m 3).
    b. kaders en uitgangspunten: reikwijdte van de verordening en situaties waarin participatie achterwege kan blijven (artikel 4). En zorgplicht van het bestuursorgaan voor een transparant participatieproces, inclusief motivering bij afzien van participatie (artikel 5).
    c. regels voor inwonersparticipatie: het opstellen en openbaar maken van een participatieplan (artikel 6). En regels voor inspraak en afronding van participatie (artikelen 7 en 8).
    d. regels voor het uitdaagrecht: procedure voor het indienen en beoordelen van verzoeken tot toepassing van het uitdaagrecht (artikelen 9 en 10). En afspraken bij toewijzing van een verzoek en uitvoering van de taak (artikel 11).
    e. slotbepalingen: Evaluatie van de verordening (artikel 12). Mogelijkheid tot aanvullende regels en toepassing van een hardheidsclausule (artikelen 13 en 14). Intrekking van de oude inspraakverordening en overgangsrecht (artikel 15). En Inwerkingtreding per 1 december 2026 (artikel 16).

1.1 Hiermee voldoen we aan de wettelijke verplichting
Artikel 150 van de Gemeentewet verplicht gemeenten om regels vast te stellen over hoe inwoners en belanghebbenden worden betrokken bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid. Ook moeten er voorwaarden worden bepaald waaronder inwoners en organisaties bepaalde gemeentelijke taken mogen uitvoeren. De verordening geeft hier antwoord op.

1.2 Met de nieuwe verordening verschuift de focus van reactieve inspraak naar proactieve participatie in alle fasen van beleid
De inspraakverordening regelde hoe inwoners konden reageren op beleidsvoorstellen in de voorbereidingsfase. De participatieverordening gaat verder: het regelt ook de betrokkenheid van inwoners bij uitvoering en evaluatie van beleid. Het is dus niet alleen reageren, maar meedenken en soms meedoen in meerdere fasen van het beleidsproces. Ook wordt het uitdaagrecht wettelijk verankerd.

1.3 Het proces van inwonersparticipatie en uitdaagrecht wordt transparant en voorspelbaar
De verordening borgt het proceskader voor inwoners en organisaties. Ook legt het uit hoe inwoners of organisaties gebruik kunnen maken van het uitdaagrecht. En we committeren ons aan een zorgplicht aangaande het participatieproces. Op deze manier is het voor inwoners en organisaties helder wat ze van ons kunnen verwachten en hoe zij betrokken worden bij besluitvorming.

1.4 Het draagt bij aan het verbeteren van de kwaliteit van democratische besluitvorming
De verordening borgt dat inwoners en organisaties niet alleen achteraf inspraak hebben, maar vanaf het begin structureel worden betrokken bij beleid en projecten. Dit maakt besluitvorming inclusiever en transparanter, versterkt het vertrouwen tussen gemeente en inwoners en organisaties, en leidt tot besluiten die beter aansluiten bij maatschappelijke behoeften.

1.5 Het sluit aan bij de vereisten voor participatie uit de Omgevingswet
De Omgevingswet verplicht gemeenten om participatie structureel te borgen bij besluiten over de fysieke leefomgeving. De participatieverordening is breder dan de Omgevingswet. Deze regelt de proceskaders voor participatie bij alle gemeentelijke beleidsterreinen, niet alleen bij ruimtelijke plannen.

1.6 De verordening treedt op 1 december 2026 in werking
De reden hiervoor is dat de komende periode hard nodig is om de benodigde processen zorgvuldig in te richten en te implementeren. Met name het proces voor uitdaagrecht. Dit vraagt om tijd en aandacht, zodat het participatie niet alleen formeel geregeld is, maar ook goed werkt in de praktijk. Omdat het nog wel even tijd kost om dit goed en zorgvuldig in te richten en omdat het al eerder met deze raad in twee commissies is besproken, is besluitvorming in deze raadsperiode wenselijk. Dit voorkomt het risico dat het traject na de verkiezingen opnieuw moet worden opgestart.

Kanttekeningen

1. De ‘Verordening inwonersparticipatie en uitdaagrecht Lelystad 2026’ vast te stellen, bestaande uit:
    a. inleidende bepalingen: definities van begrippen zoals beleid, bestuursorgaan, inwonersparticipatie en uitdaagrecht (artikelen 1 t/m 3).
    b. kaders en uitgangspunten: reikwijdte van de verordening en situaties waarin participatie achterwege kan blijven (artikel 4). En zorgplicht van het bestuursorgaan voor een transparant participatieproces, inclusief motivering bij afzien van participatie (artikel 5).
    c. regels voor inwonersparticipatie: het opstellen en openbaar maken van een participatieplan (artikel 6). En regels voor inspraak en afronding van participatie (artikelen 7 en 8).
    d. regels voor het uitdaagrecht: procedure voor het indienen en beoordelen van verzoeken tot toepassing van het uitdaagrecht (artikelen 9 en 10). En afspraken bij toewijzing van een verzoek en uitvoering van de taak (artikel 11).

e. slotbepalingen: Evaluatie van de verordening (artikel 12). Mogelijkheid tot aanvullende regels en toepassing van een hardheidsclausule (artikelen 13 en 14). Intrekking van de oude inspraakverordening en overgangsrecht (artikel 15). En Inwerkingtreding per 1 december 2026 (artikel 16).

1.1 Het vastleggen van proceskaders in een verordening biedt juridische duidelijkheid, maar garandeert niet automatisch dat participatie 'goed' verloopt
Het opnemen van kaders geeft richting en houvast, maar daarmee is nog niet verzekerd dat participatie meteen altijd op het juiste niveau wordt uitgevoerd. Dat betekent dat we blijven investeren in houding en gedrag.

1.2 Houdt rekening met financiële en personele consequenties bij toename van initiatieven
Indien na inwerkingtreding van de verordening grotere of meerdere initiatieven ontstaan op basis van het uitdaagrecht, zal dit naar verwachting extra begeleiding en ondersteuning door de gemeente vragen. Dit kan leiden tot een hogere inzet van personeel en mogelijk aanvullende expertise. Voor deze extra inzet zal in de toekomst budget moeten worden vrijgemaakt.

Financiën

nvt

Vervolg

- Na vaststelling volgt publicatie in het Gemeenteblad
- De nieuwe verordening treedt in werking op 1 december 2026
- De oude Inspraakverordening wordt ingetrokken met ingang van de datum waarop de nieuwe verordening in werking treedt
- De organisatie werkt verder aan de implementatie

Bijlagen

- Verordening inwonersparticipatie en uitdaagrecht Lelystad 2026
- Toelichting Verordening inwonersparticipatie en uitdaagrecht Lelystad 2026

Lelystad, 9 december 2025

Het college van de gemeente Lelystad,

de gemeentesecretaris,
C.J.M. Swart
**Dit voorstel is digitaal vastgesteld en ondertekend*